

Przestępstwa przeciwko wyborom

Dr Michał Czakowski

Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Instytut Prawa i Administracji
e-mail: m.czakowski@kpsw.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0001-7463-3490>

Streszczenie: Proces wyborczy jest prowadzony według określonych reguł. Zabezpieczeniu przestrzegania przepisów służy penalizacja niektórych czynów, zachowań. Ustawodawca regulacje w tym zakresie ustanowił w przepisach Kodeksu Karnego oraz Kodeksu Wyborczego. Kodeks Karny wspomnianym zagadnieniu poświęca rozdział XXXI zatytułowanym *Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum*. W szczególności są to fałszowanie dokumentów wyborczych (art. 248), przeszkadzanie w wyborach (art. 249), wpływanie na sposób głosowania (art. 250), naruszenie tajności głosowania (art. 251). Katalog przestępstw wyborczych ujęty został w Kodeksie Wyborczym, wskazany został w dziale IX Przepisy karne. Otwiera je czyn zabroniony polegający na prowadzeniu w sposób niezgodny z obowiązującymi zasadami agitacji wyborczej, penalizowany w art. 494 kw. kolejne przepisy kw. 516.

Słowa kluczowe: wybory, proces wyborczy, przestępstwa, kara, kodeks karny, kodeks wyborczy.

Ewolucja systemu wyborczego w Polsce, jaka rozpoczęła się de facto 30 lat temu, pozwala przyjąć tezę, iż rodzime regulacje w zakresie procesu wyborczego są stabilne i ugruntowane. Rolą państwa jest, jak wskazuje Damian Wąsik, „zapewnienie obiektywnie sprawiedliwych i przejrzystych reguł przebiegu wyborów i referendum”¹. Proces wyborczy przeprowadzony wedle ugruntowanych standardów demokratycznych narażony jest na działanie negatywnych i destruktywnych czynników zewnętrznych, do kategorii których zalicza się w szczególności przestępczość oraz bezprawne zachowania występujące w jego toku². Stąd zaistniała konieczność ustanowienia regulacji prawnokarnych zabezpieczających prawidłowość przebiegu procesu wyborczego. Ustawodawca regulacje w tym zakresie ustanowił zarówno w przepisach Kodeksu karnego – w rozdziale XXXI zatytułowanym *Przestępstwa*

---

¹ D. Wąsik, *Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum- aspekty karnomaterialne, procesowe i kryminologiczne*, Olsztyn 2012, s. 15.

² Ibidem.

przeciwko wyborom i referendum oraz w przepisach Kodeksu wyborczego – dziale IX zatytułowanym *Przepisy karne*³.

Katalog przestępstw wyborczych ujętych w Kodeksie wyborczym otwiera czyn zabroniony polegający na prowadzeniu w sposób niezgodny z obowiązującymi zasadami agitacji wyborczej, penalizowany w art. 494 k.w. Kara grzywny grozi za prowadzenie agitacji wyborczej na terenie urzędów administracji rządowej lub administracji samorządu terytorialnego bądź sądów, zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie, jednostek wojskowych lub innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub oddziałów obrony cywilnej bądź skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, w lokalu wyborczym lub na terenie budynku, w którym lokal się znajduje, zakazana jest także agitacja prowadzona na terenie szkół wobec uczniów. W ocenie B. Banaszaka „odpowiedzialność na podstawie art. 494 nie jest uzależniona od wystąpienia jakiegokolwiek skutku”⁴.

Karze grzywny podlega także ten, kto zgodnie z treścią przepisu art. 495 k.w. bez zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości, obiektu albo urządzenia, w czasie wyborów umieszcza plakaty i hasła wyborcze na ścianach budynków, przystankach komunikacji publicznej, tablicach i słupach ogłoszeniowych, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych. Ustawodawca wyklucza także możliwość naruszenia przepisów porządkowych przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej. Niedopuszczalne jest także umieszczanie plakatów i haseł wyborczych w taki sposób, który uniemożliwia usunięcie ich bez powodowania szkód. Natomiast w treści przepisu art. 495 § 2 k.w. ustawodawca określił odpowiedzialność innych podmiotów za niedopełnienie ściśle określonych w toku procesu wyborczego obowiązków. Pełnomocnik wyborczy zobowiązany jest w terminie 30 dni po dniu wyborów do usunięcia plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych ustawionych w celu prowadzenia kampanii (art. 495 § 2 pkt 1 k.w.)⁵. Natomiast redaktor⁶, zgodnie z treścią przepisu art. 495 § 2 pkt 2 k.w. ponosi odpowiedzialność

³ Zob. więcej: A. Grześkowiak, K. Wiak, *Kodeks Karny Komentarz*, wydanie 7, C. H. Beck, Warszawa 2021.

⁴ B. Banaszak, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2018, Legalis.

⁵ W wyroku z dnia 18 lipca 2012 r. TK odniósł się do roli pełnomocnika wyborczego i jego osobistego zaangażowania w realizację tego ustawowego obowiązku, wskazując, że „nie chodzi o osobiste usunięcie przez pełnomocnika plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych. Pełnomocnik odpowiada w gruncie rzeczy za skuteczność w doprowadzeniu do usunięcia wymienionych wyżej środków agitacyjnych w okresie 30 dni po dniu wyborów. Nie można więc powiedzieć, że nie ma on wpływu na doprowadzenie do ich usunięcia, czy też, że nie zależy to od jego woli (...). Nieskuteczność pełnomocnika wyborczego w doprowadzeniu do usunięcia wymienionych środków agitacyjnych prezentuje się jako zaniechanie ze strony pełnomocnika. (...) pełnomocnik wyborczy podlega karze grzywny w przypadku nieusunięcia wspomnianych środków agitacyjnych”, cyt. za B. Banaszak, *Komentarz 2018...*, op. cit.

⁶ Osoba będąca redaktorem w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – prawo prasowe, t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1914, ze zm. – art. 7 ust. 2 pkt 6) ustawy – redaktorem jest dziennikarz decydujący lub współdecydujący o publikacji materiałów prasowych, zaś redaktorem naczelnym

za nieumieszczenie w informacjach, komunikatach, apelach i hasłach wyborczych, ogłaszanych w prasie drukowanej na koszt komitetów wyborczych, wskazania przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą.

Karze grzywny podlega, na mocy art. 496 k.w., także ten, kto niedostatecznie wyraźnie oznaczy na materiale wyborczym, od którego komitetu wyborczego on pochodzi. Zgodnie z treścią przepisu art. 497 k.w. niedozwolone jest stosowanie jakichkolwiek nacisków w trakcie zbierania podpisów popierających zgłoszenie listy kandydata, także na terenie jednostek wojskowych lub innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej albo oddziałów obrony cywilnej lub skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych. Penalizowane jest również udzielanie lub przyjmowanie korzyści majątkowych lub osobistych w zamian za zbieranie lub złożenie podpisu pod zgłoszeniem listy kandydatów lub kandydata (art. 497 § 3 k.w.).

Zgodnie z treścią art. 497a. zabronione jest osobom nieuprawnionym posiadanie, przyjmowanie lub wynoszenie kart do głosowania poza lokal wyborczy, czyn taki podlega karze grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2.

W związku z tzw. ciszą wyborczą zabronione, na mocy przepisu art. 498 k.w., jest prowadzenie agitacji związanej z wyborami, w okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania⁷. Na uwagę zasługuje także wymiar kary grzywny- od 500 tys. do 1 mln zł – za popełnienie czynu polegającego na podaniu do publicznej wiadomości wyników badań przedwyborczych (sondaży⁸) opinii publicznej, dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych, wyników wyborów lub wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania w okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania (art. 500 k.w.). Obostrzenia te nie dotyczą organizowanych prawyborów, które w Polsce nie są uregulowane przez ustawodawcę, ani też nie jest przyjęta tradycja czy praktyka powszechnego ich organizowania⁹.

W przepisach karnych zawartych w k.w. zabrania się ponadto organizowania w związku z wyborami loterii fantowych, gier, konkursów z nagrodami pieniędzy-

---

w rozumieniu przepisu art. 7 ust. 2 pkt 7) ustawy jest osoba posiadająca uprawnienia do decydowania o całokształcie działalności redakcji.

⁷ Praktyka procesu wyborczego bywa zgoła odmienna. Komitety wyborcze za odpłatnością umieszczają bowiem plakaty, banery, naklejki na pojazdach mechanicznych, w tym m.in. środkach komunikacji publicznej. Te zaś poruszają się także, wykonując zadania z zakresu użyteczności publicznej, polegające na świadczeniu usług przewozu dla mieszkańców danego miasta-gminy także w okresie tzw. ciszy wyborczej. Na użytkowniku pojazdu ciąży obowiązek demontażu danego elementu agitacji wyborczej.

⁸ Bliżej T. Godlewski, *Sondaże polityczne jako forma komunikowania polityka z wyborcą*, „Studia Politologiczne” 2012, t. 25, s. 226–241.

⁹ A. Adamczyk, *Instytucja prawyborów w Polsce. Prawyborzy parlamentarne (1993–2007)*, „Przegląd Politologiczny” 2010, nr 1, s. 19; W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej prawyborzy stanowią etap procesu wyborczego.

nymi lub przedmiotami o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych (art. 501 k.w.).

Do grupy penalizowanych przez ustawodawcę w Kodeksie wyborczym czynów zabronionych związanych z finansowaniem czynności wyborczych, bądź innych działań podejmowanych w procesie wyborczym, zalicza się zakaz prowadzenia zbiórki publicznej na cele kampanii wyborczej (art. 504 k.w.) oraz udzielanie korzyści majątkowych przez komitet wyborczy innemu komitetowi wyborczemu (art. 503 k.w.). Wartą podkreślenia jest okoliczność, iż korzyść majątkowa, o której stanowi przepis art. 503 k.w., nie jest jednoznaczna z wymiarem pieniężnym. Korzyść ta może mieć także wymiar materialny, rzeczowy, wobec którego można dokonać szacunku finansowego (np. odstąpienie bezpłatnego czasu antenowego przysługującego komitetowi wyborczemu, przekazanie materiałów wyborczych o charakterze promocyjnym). Na mocy art. 505 k.w. pod karą grzywny pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, zobowiązany jest do gromadzenia środków finansowych wyłącznie na rachunku bankowym. Jednocześnie pełnomocnik finansowy zobligowany jest do prowadzenia, umieszczania na stronie internetowej lub uaktualniania rejestru zaciągniętych kredytów lub rejestru wpłat od osób fizycznych.

W myśl art. 506 k.w. niedozwolone jest pozyskiwanie korzyści majątkowych na rzecz komitetu wyborczego lub wydatkowanie środki finansowe komitetu wyborczego na cele inne, niż związane z wyborami oraz przed dniem zarejestrowania komitetu wyborczego. Po zakończeniu wyborów nie można pozyskiwać korzyści majątkowych na rzecz komitetu wyborczego oraz wydatkować ich ponad określony limit. Czynów tych nie należy dokonywać również po dniu złożenia sprawozdania finansowego. Jednocześnie na mocy przepisu art. 514 k.w. wydatki komitetu wyborczego przeznaczone na reklamę nie mogą być większe niż limit określony w art. 136 k.w.¹⁰. Udzielanie, przyjmowanie korzyści nie może pochodzić z innego źródła niż od obywatela polskiego mającego miejsce stałego zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z funduszu wyborczego partii politycznej tworzącej komitet wyborczy partii politycznej lub z funduszy wyborczych partii politycznych tworzących koalicyjny komitet wyborczy (art. 506 k.w.). Konstytucyjna wolność zrzeszania się jest niezwykle silnie odzwierciedlona w praktyce funkcjonowania partii politycznych w polskim systemie prawa. Niejednokrotnie odnotowuje

---

¹⁰ Art. 136 k.w. w brzmieniu: wydatki komitetu wyborczego na agitację wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, nie mogą przekraczać 80% limitu, o którym mowa w art. 135.

Art. 135 k.w. w brzmieniu: § 1. Komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami ustalonymi w przepisach szczególnych kodeksu.

§ 2. Wydatki komitetu wyborczego, który w danych wyborach zgłosił kandydatów do więcej niż jednego wybieranego organu, przeznaczone na agitację wyborczą, są ograniczone łącznym limitem, powstającym przez zsumowanie limitów ustalonych w przepisach szczególnych kodeksu.

się jednak fasadowość, bądź brak wewnętrznych mechanizmów demokratycznego podejmowania strategicznych dla ugrupowania decyzji¹¹, np. w odniesieniu do kształtowania list kandydatów w wyborach¹², mimo obowiązującej równości w zakresie ponoszenia kosztów związanych z członkostwem w jej strukturach.

W związku z wyborami, na mocy przepisu art. 507 k.w., nie można również udzielać komitetowi wyborczemu lub przyjmować w jego imieniu korzyści majątkowych i niepieniężnych z wyjątkiem tych o charakterze nieodpłatnym, takich jak wykonywane przez osoby fizyczne rozpowszechnianie plakatów i ulotek wyborczych, pomoc w pracach biurowych udzielana przez osoby fizyczne, wykorzystanie przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, użyczanych nieodpłatnie przez osoby fizyczne, nieodpłatne udostępnianie miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy, pomocy w pracach biurowych. Po zakończeniu wyborów, w określonym przepisami prawa terminie, nadwyżka finansowa musi zostać przekazana na rzecz organizacji pożytku publicznego przez pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego (art. 508 k.w.). Jednocześnie jest on zobowiązany do przedłożenia sprawozdania finansowego¹³ właściwemu komisarzowi wyborczemu¹⁴.

Karę grzywny przewiduje ustawodawca w art. 511 k.w. w sytuacji pobierania opłat przez pełnomocnika za głosowanie w imieniu wyborcy lub za udzielanie pełnomocnictwa czerpiąc z tego korzyść majątkową lub osobistą. Zakazane jest także wielokrotne głosowanie w tych samych wyborach (art. 513 k.w.). Na mocy art. 513a k.w. nie wolno także otwierać pakietów wyborczych lub kopert zwrotnych przewidzianych dla osób głosujących korespondencyjnie. Po zakończeniu głosowania, odpowiednie komisje wyborcze zabezpieczają nieważne i niewykorzystane karty do głosowania w opakowanie zbiorcze, tworzą też protokołu głosowania z uwagami i zarzutami. Pod karą grzywny zabronione jest ich otwieranie, przetrzymywanie w innym miejscu niż do tego wyznaczonym tzn. poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia (art. 513b k.w.). Wykluczone jest też ich udostępnianie podmiotom do tego nieuprawnionym w celach innych niż to określił ustawodawca. W przepisach Kodeksu wyborczego penalizowany jest również czyn polegający na podstępny przeszkadzaniu lub bezprawnemu grożeniu osobom uprawnionym w trakcie wykonywania przez nie czynności polegających na monitorowaniu lub dokumentowaniu procedur wyborczych (art. 513c k.w.).

¹¹ K. Sobolewska-Myślik, *Struktury organizacyjne partii politycznych w Polsce – zarys problemu*, [w:] K. Kowalczyk (red.), *Partie i system partyjny III RP*, Toruń 2011, s. 51 i n.

¹² J. Sułkowski, *Autonomia partii politycznych a problem demokracji wewnętrznej*, „Przegląd Sejmowy” 2011, nr 3, s. 79 i n.

¹³ A. Gorgol, *Zasady finansowania partii politycznych w Polsce*, [w:] M. Granat, P. Policastro, J. Sobczak (red.), *Partie polityczne we współczesnym konstytucjonalizmie*, Lublin 2001, s. 64.

¹⁴ Zgodnie z treścią przepisu art. 509 k.w. sprawozdanie musi zawierać opinię biegłego rewidenta, któremu za utrudnianie wykonywania czynności grozi kara grzywny na mocy art. 510 k.w.

W rozdziale XXXI Kodeksu karnego zostały stypizowane przestępstwa przeciwko wyborom i referendum. Umieszczenie przez ustawodawcę przepisów penalizujących czyny popełniane przeciwko wyborom i referendom ma swoją „długoletnią tradycję legislacyjną, jak i na symboliczną wagę prawidłowości aktu wyborczego w społeczeństwie rządzącym się zasadami demokracji, a szczególnie w państwie definiującym się jako demokratyczne państwo prawa”¹⁵. Słusznie uważa G. Hałas, iż „popełnienie przestępstwa wyborczego ma znaczenie nie tylko dla prawa karnego, bowiem znajduje ono swoje konsekwencje również w prawie wyborczym, gdyż może zadecydować o ważności wyborów»¹⁶.

Katalog przestępstw skierowanych przeciwko wyborom i referendom otwiera grupa czynów zabronionych zagrożonych karą pozbawienia wolności do lat 3, zgodnie z postanowieniami art. 248 k.k. Przepis ten jest niezwykle rozbudowany, a nawet kazuistyczny¹⁷. Celem tej kodeksowej regulacji jest przede wszystkim zapewnienie legalności głosowania i czynności wyborczych go poprzedzających. Zgodnie ze wspomnianym artykułem zabronione (bezprawne¹⁸) jest przygotowanie listy osób kandydujących lub głosujących, z pominięciem uprawnionych lub wpisaniem nieuprawnionych. Niedozwolone jest także stosowanie podstępów, celem nieprawidłowego sporządzenia listy kandydujących lub głosujących, protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych. Niedopuszczalne jest również niszczenie, uszkodzenie, ukrywanie, przerabianie lub podrabianie protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych. Karze we wskazanym wymiarze podlega także ten, kto dopuszcza się nadużycia lub dopuszcza do nadużycia przy przyjmowaniu lub obliczaniu głosów, bądź przed zakończeniem głosowania odstępnie innej osobie niewykorzystaną kartę do głosowania lub w celu wykorzystania w głosowaniu pozyskuje od innej osoby niewykorzystaną kartę do głosowania. Czynem zabronionym jest także dopuszczenie się nadużycia w sporządzaniu list z podpisami obywateli zgłaszających kandydatów w wyborach lub inicjujących referendum.

Zgodnie z omawianym art. 248 k.k. zabronione są wszelkie nadużycia przy sporządzaniu list z podpisami obywateli zgłaszających kandydatów lub inicjujących referendum.

Szczegółowe statystyki związane z fałszerstwami wyborczymi prezentowane są na stronach policji:

¹⁵ J. Piskorski, *Rozdział XXXI. Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum*, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczegółowa*. Tom II. Komentarz do artykułów 222–316, wyd. 4, Warszawa 2017, Legalis.

¹⁶ G. Hałas, *Wprowadzenie. Rozdział XXXIII*, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2019, Legalis; S. Hoc, *Rozdział XXXIII. Przestępstwa przeciwko ochronie informacji*, [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 23, Warszawa 2019, Legalis.

¹⁷ D. Wąsik, op. cit., s. 117.

¹⁸ I. Zgoliński, I. Zduński (red.), *Praktyczny komentarz do ustawy o ochronie danych osobowych*, Bydgoszcz 2013, s. 13 i n.

Tabela 1. Naruszenia art. 248 pkt. 1) do 6) k.k. oraz ustawy szczegółowe

ROK	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2016	21	258
2015	115	102
2014	95	37
2013	13	17
2012	33	72
2011	71	40
2010	69	40
2009	12	87
2008	12	45
2007	69	60
2006	84	28
2005	46	21
2004	23	161
2003	56	29
2002	64	10
2001	23	6
2000	22	6
1999	19	34

Źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-12/63596,Falszowanie-dokumentow-wyborczych-art-248.html> [24.03.2021].

W oparciu o informacje wskazane w tabeli 17, analizując dane, w szczególności te najnowsze, można zauważyć, iż liczba przestępstw związanych z fałszerstwem wyborczym była większa w latach, w których odbywały się wybory. Przykładowo w 2014 r. gdy odbywały się wybory samorządowe i do parlamentu europejskiego, wszczęto 95 postępowań, w 2015 roku, gdy odbywały się wybory parlamentarne i prezydenckie odnotowano wszczęcie 115 postępowań. Natomiast w 2016 r., czyli w roku niewyborczym, postępowań wszczętych było tylko 21, za to przestępstw stwierdzonych aż 258. Taki stan rzeczy prawdopodobnie jest konsekwencją wszczętych uprzednio, a zakończonych w 2016 r. postępowań.

Dobrem podlegającym ochronie w przepisie art. 249 k.k. jest swobodne wykonywanie praw wyborczych, w tym obiektywna swoboda głosowania, wolny od bezprawnych nacisków przebieg wyborów, bądź referendum¹⁹. Czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 polega na zakłócaniu przebiegu odbywającego się zgromadzenia przedwyborczego, wykonania biernego i czynnego prawa wyborczego, dokonania aktu wyboru lub obliczenia głosów oraz sporządzania dokumentów wyborczych, przez stosowanie przemocy, groźby bezprawnej lub podstęp. Przykładami wypełniającymi znamiona tego czynu zabronionego

¹⁹ G. Hałas, op. cit.

są w szczególności: wprowadzenie w błąd osoby uprawnionej do głosowania co do terminu głosowania, lokalu biura, czy też sposobu składania głosów, w rezultacie czego wyborca nie odda głosu mimo posiadania takiego zamierzenia, bezprawne wtargnięcie do pomieszczenia, w którym odbywa się zamknięte zgromadzenie przedwyborcze, rozpylenie gazu łzawiącego w pomieszczeniach, w których odbywają się spotkania wyborcze, bądź w lokalu komisji obwodowej, uszkodzenie przewodów elektrycznych w lokalu, dokonywanie innych zniszczeń dezorganizujących właściwą pracę komisji i korzystanie z czynnego prawa wyborczego przez wyborów²⁰ lub inscenizowanie alarmu pożarowego w lokalu.

Szczegółowe statystyki związane z szeroko rozumianym zakłócaniem wyborów prezentowane są na stronach policji:

Tabela 2. Naruszenia art. 249 k.k.

ROK	Liczba postępowań wszczętych	Liczba postępowań stwierdzonych
2016	3	0
2015	10	6
2014	11	0
2013	0	0
2012	1	1
2011	9	5
2010	14	4
2009	2	0
2008	1	0
2007	13	7
2006	19	8
2005	5	4
2004	3	2
2003	8	11
2002	19	8
2001	9	6
2000	4	2
1999	0	1

Źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-12/63599,Przeszkadzanie-w-wyborach-art-249.html> [dostęp 24.03.2021].

Dane prezentowane w tabeli 18, w szczególności te najnowsze, pozwalają wysnuć wniosek, iż liczba przestępstw związanych z przeszkadzaniem w wyborach była większa w latach, w których przeprowadzane były elekcje. Przykładowo: w 2014 r., gdy odbywały się wybory samorządowe i do parlamentu europejskiego, wszczęto 11 postępowań, w 2015 roku gdy odbywały się wybory parlamentarne

²⁰ D. Wąsik, op. cit., s. 128.

i prezydenckie było 10 postępowań wszczętych. Natomiast już w 2016 r., tj. w roku niewyborczym, wszczęte były wyłącznie 3 postępowania w tym zakresie i nie stwierdzono żadnych tego rodzaju przestępstw.

Zgodnie z dyspozycją przepisu art. 250 k.k. kto, przemocą, groźbą bezprawną lub przez nadużycie stosunku zależności, wywiera wpływ na sposób głosowania osoby uprawnionej albo zmusza ją do głosowania lub powstrzymuje od głosowania, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Dobrem podlegającym ochronie jest w tym przypadku prawo do swobodnego i nieskrępowanego korzystania z czynnego prawa wyborczego.

Szczegółowe statystyki prezentowane na stronach policji, związane z działaniami wpływającymi na sposób głosowania przedstawiają się następująco:

Tabela 3. Naruszenia art. 250 k.k.

ROK	Liczba postępowań wszczętych	Liczba postępowań stwierdzonych
2016	0	0
2015	6	0
2014	7	1
2013	2	0
2012	1	0
2011	3	2
2010	6	4
2009	4	0
2008	7	0
2007	27	1
2006	71	0
2005	9	0
2004	5	2
2003	9	1
2002	1	0
2001	5	0
2000	4	0
1999	1	0

Źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-12/63603,Wplywanie-na-sposob-glosowania-art-250.html> [24.03.2021].

Analizując dane zaprezentowane w tabeli 19, w szczególności te najnowsze, obserwuje się, iż liczba przestępstw związanych z wpływaniem na sposób głosowania była większa w latach, w których odbywały się wybory. Przykładowo w 2014 r. kiedy odbywały się wybory samorządowe i do parlamentu europejskiego, wszczęto 7 postępowań, w 2015 roku gdy odbywały się wybory parlamentarne i prezydenckie odnotowano 6 postępowań wszczętych. Natomiast już w 2016 r., czyli w roku

niewyborczym, nie zostały wszczęte żadne postępowania, nie wskazano także żadnych przestępstw w tej kategorii czynów zabronionych. Interesującym jest fakt, iż niewspółmiernie dużą liczbę wszczętych postępowań zarejestrowano w 2006 r. i w 2007 r., która odpowiednio wynosiła 71 i 27.

Czyn zabroniony określany jako nakłanianie do głosowania penalizowany jest przez ustawodawcę w art. 250a k.k.²¹. Zapewnienie prawidłowego przebiegu procesu wyborczego, a de facto jego etapu, jakim jest akt głosowania, stanowi nadrzędny cel ustawodawcy. Jednym z przesłanek jego realizacji jest szczerłość intencji wyrażanych w akcie głosowania.

Szczegółowe statystyki związane z nakłanianiem do głosowania prezentowane na stronach policji prezentują się następująco:

Tabela 4. Naruszenia art. 250a k.k.

ROK	Liczba postępowań wszczętych	Liczba postępowań stwierdzonych
2016	5	6
2015	39	100
2014	62	5
2013	5	16
2012	9	35
2011	34	157
2010	57	18
2009	2	0
2008	4	18
2007	20	99
2006	62	18
2005	7	5
2004	4	4
2003	4	0

Źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-12/63603,Wplywanie-na-sposob-glosowania-art-250.html> [24.03.2021].

²¹ Przepis art. 250a k.k. w brzmieniu: § 1. Kto, będąc uprawniony do głosowania, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo takiej korzyści żąda za głosowanie w określony sposób, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udziela korzyści majątkowej lub osobistej osobie uprawnionej do głosowania, aby skłonić ją do głosowania w określony sposób lub za głosowanie w określony sposób.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 3 w związku z § 1 zawiadomił organ powołany do ścigania o fakcie przestępstwa i okolicznościach jego popełnienia, zanim organ ten o nich się dowiedział, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może odstąpić od jej wymierzenia.

Analiza danych z tabeli 20 pozwala stwierdzić, iż liczba przestępstw związanych z wpływaniem na sposób głosowania poprzez proponowanie korzyści majątkowej lub osobistej, była większa w latach, w których przeprowadzana były elekcje. Przykładowo w 2014 r. gdy odbywały się wybory samorządowe i do parlamentu europejskiego, wszczęto 62 postępowania, w 2015 roku gdy odbywały się wybory parlamentarne i na urząd Prezydenta RP – odnotowano 39 wszczętych postępowań. Natomiast już w 2016 r, czyli w roku niewyborczym, postępowań wszczętych było tylko 5, przestępstw stwierdzonych również niewiele, bowiem tylko 6.

Przestępstwem wyborczym jest także naruszenie tajności głosowania (art. 251 k.k.), polegające na zapoznawaniu się z treścią głosu wbrew woli osoby wykonującej ten akt, czyn taki zagrożony jest grzywną, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Zasada tajności jest jedną z podstawowych, ukonstytuowanych, zasad prawa wyborczego. Dobrem chronionym w tym przypadku jest konstytucyjne prawo o przymocie wolnościowym.

Szczegółowe statystyki związane z naruszeniem zasady tajności głosowania prezentowane na stronach policji prezentują się następująco:

Tabela 5. Naruszenia art. 251 k.k.

ROK	Liczba postępowań wszczętych	Liczba postępowań stwierdzonych
2016	0	0
2015	3	0
2014	1	0
2013	1	0
2012	0	0
2011	3	0
2010	1	0
2009	1	0
2008	1	4
2007	5	4
2006	5	6
2005	3	6
2004	3	1
2003	1	3
2002	0	1
2001	0	3
2000	4	0
1999	0	1

Informacje zawarte w tabeli 21, wskazują, że na przestrzeni lat 1999 – 2016 sporadycznie dochodziło do naruszeń zasady tajności głosowania. W 2014 r., kiedy odbywały się wybory samorządowe i do parlamentu europejskiego, wszczęto tylko 1 postępowanie, w 2015 r., gdy odbywały się wybory parlamentarne i prezydenckie wszczęto 3 postępowania. Natomiast już w 2016 r., kiedy to nie odbywały się planowe, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa elekcje, nie odnotowano wszczęcia oraz nie zostały stwierdzone żadne postępowania.

W tym miejscu nie sposób nie zgodzić się z poglądem wyrażonym przez J. Piskorskiego, który wskazał, iż właściwie znikoma liczba przestępstw przeciwko wyborom i referendum mogłaby stanowić przesłankę do regulacji tej kategorii czynów zabronionych poza ustawą rangi kodeksu, wyłącznie na poziomie ustawy zwykłej, bądź też w Kodeksie wyborczym w dziale dotyczącym przepisów karnych²². Intencją ustawodawcy w zakresie umiejscowienia części czynów zabronionych przeciw wyborom i referendum było przypisanie im szczególnej, wręcz symbolicznej rangi czy też nadanie im szerszego wydzźwięku społecznego²³. Na podstawie przeprowadzonej analizy danych statystycznych dotyczących przestępstw wyborczych stwierdzić należy, oczywistą tendencją wzrostową w latach, gdy przeprowadzane są elekcje.

Piśmiennictwo

- Adamczyk A., *Instytucja prawyborów w Polsce. Prawyborzy parlamentarne (1993–2007)*, „Przegląd Politologiczny” 2010, nr 1, s. 19.
- Banaszak B., *Kodeks wyborczy. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2018, Legalis.
- Godlewski T., *Sondaże polityczne jako forma komunikowania polityka z wyborcą*, „Studia Politologiczne” 2012, t. 25.
- Gorgol A., *Zasady finansowania partii politycznych w Polsce*, [w:] Granat M., Policastro P., Sobczaka J. (red.), *Partie polityczne we współczesnym konstytucjonalizmie*, Lublin 2001.
- Grześkowiak A., Wiak K., *Kodeks Karny Komentarz*, wydanie 7, C.H. Becka, Warszawa 2021.
- Hałas G., *Wprowadzenie. Rozdział XXXIII*, [w:] Grześkowiak A., Wiak K. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2019, Legalis.
- Hoc S., *Rozdział XXXIII. Przestępstwa przeciwko ochronie informacji*, [w:] Stefańskiego R. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 23, Warszawa 2019, Legalis.
- Piskorski J., *Rozdział XXXI. Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum*, [w:] Królikowski M., Zawłocki R. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do artykułów 222–316*, wyd. 4, Warszawa 2017, Legalis.
- Sobolewska-Myślik K., *Struktury organizacyjne partii politycznych w Polsce – zarys problemu*, [w:] Kowalczyk K. (red.), *Partie i system partyjny III RP*, Toruń 2011.
- Sułkowski J., *Autonomia partii politycznych a problem demokracji wewnętrznej*, „Przegląd Sejmowy” 2011, nr 3.

²² J. Piskorski, op. cit.

²³ Ibidem.

- Wąsik D., *Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum- aspekty karnomaterialne, procesowe i kryminologiczne*, Olsztyn 2012.
- Zgoliński I., Zduński I. (red.), *Praktyczny komentarz do ustawy o ochronie danych osobowych*, Wydawnictwo KPSW, Bydgoszcz 2013.

CRIMES AGAINST ELECTIONS

Summary: The election process is conducted according to specific rules. Compliance with the provisions is secured by the penalisation of certain acts and behaviors. The legislator established regulations in this respect in the provisions of the Penal Code and the Election Code. The Criminal Code is devoted to this issue in Chapter XXXI, entitled Offenses against elections and referenda. These include, in particular, forging election documents (Article 248), obstructing elections (Article 249), influencing the manner of voting (Article 250), and violating the secrecy of voting (Article 251). The catalog of election crimes is included in the Election Code, in section IX Penal provisions. They are opened by a prohibited act consisting in conducting election agitation in a manner inconsistent with the applicable rules, penalized in art. 494 q. Further provisions q. 516.

Key words: elections, election process, crimes, punishment, Penal Code, Election Code.